

זו, שאיסורה שוה בכל — אינו דין שבנה פגום לכהונה!

וכי תימא לפרוך: מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת לכהונה, שנעשית חללה מעתה!

תשובתך: **הכא נמי**, בבעילת חייבי כריתות, כיון **שבעלה** — עשאה "זונה", וגם פסול זה הוא פגם לכהונה, כמו חללה מכהן גדול שנשא אלמנה.

אבל כשעשינו את הקל וחומר למחזיר גרושתו, לא יכולנו לענות שגם היא נעשית זונה בבעילתה, כי אין נעשית זונה אלא הנבעלת למי שהוא "זר אצלה מעיקרא", אבל זאת שהתגרשה ונישאת לאחר והחזירה אליו, אינה זרה אצלו "מעיקרא" [לשון הגמרא סט א, והעיקרון הזה יבואר במקומו. רש"י].

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הכל מודים, בעבד ועובד כוכבים **הכא על בת ישראל, שהולד ממזר.**

והוינן בה: מאן הכל מודים?

ומשנינן: שמעון התימני הוא.

דאע"ג דאמר שמעון התימני שאין ממזר מחייבי לאוין —

הני מילי מחייבי לאוין, היות דתפסי בהו מח-א קדושין.

אבל הכא, עובד כוכבים ועבד, כיון דלא תפסי בהו קדושין — כחייבי כריתות דמי. והולד מהם הוא ממזר.

מיתיבי מברייתא, דתניא:

צרתה תועבה ליבם, והיא יכולה להתייבם לו.

אבל בניה ממנו — תועבין הם!

ובכך תירצה הגמרא עד עתה את שתי הקושיות האחרונות על רבי שמעון ברבי.

אלא, רק לימוד הקל וחומר של רבי שמעון ברבי מאלמנה לכהן גדול, עדיין קשיא.

והיא הקושיה הראשונה, שיש לפרוך את הקל וחומר, כי מה לאלמנה לכהן גדול, שולדה פגום לכהונה, שכן היא עצמה מתחללת, תאמר במזיר גרושתו שהיא עצמה אינה מתחללת בהחזרתה אליו!

ומכח קושיה זו, שאין עליה תשובה, אומרת הגמרא שיש להעמיד את דברי רבי שמעון ברבי בצורה אחרת:

אלא אי אתמר, הכי אתמר:

אמר רב יוסף, אמר רבי שמעון ברבי: הכל מודים בכא על חייבי כריתות — שהולד פגום לכהונה!

ומבאר הגמרא: מאן הכל מודים? — רבי יהושע הוא!

דאע"ג דאמר רבי יהושע אין ממזר מחייבי כריתות אלא רק מחייבי מיתות בית דין —

נחי דממזר לא הוי — פגום לכהונה מיהא הוי.

ויש ללמוד זאת מקל וחומר מאלמנה:

ומה אלמנה לכהן גדול, שאין איסורה שוה בכל — בנה פגום לכהונה, והרי הוא חלל.

עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל — הולד ממזר.

רבי שמעון בן יהודה אומר: אין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת, ואלו אין ענוש עליהם כרת!

ומוכח שרבי שמעון בן יהודה, הסובר כשמעון התימני שאין ממזר אלא מחייבי כריתות, סובר שאין ממזר מגוי ועבד שבאו על בת ישראל, ודלא כרבי יוחנן!

אלא, אמר רב יוסף: מאן הכל מודים? — רבי הוא!

כי אף על גב דמצינו [לקמן נב ב], לגבי מה ששינוי "אין ביאה אחר חליצה".

והיינו, אם היו שתי יבמות, וחלץ היבם לאחת מהן, ואחר כך בא על השנייה, אין ביאתו בשניה קונה כלום, ואין היא צריכה ממנו גט —

רבי אומר: אין הדברים הללו — שביאת השניה אינה מצריכה גט — אמורים, אלא לדברי רבי עקיבא, שהיה עושה את החלוצה בערוה, שאין בה תפיסת קידושין.

וליה, לרבי עצמו, לא סבירא ליה כרבי עקיבא, אלא היא צריכה גט מהיבם שבא עליה.

אפילו הכי, בעובד כוכבים ועבד, שאין בהם תפיסת קידושין, מודה הוא שהולד ממזר, על אף שאין הם חייבי כריתות.

דכי אתא רב דימי, אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו [רבי]: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל — הולד ממזר.

רבי אחא שר הבירה ורבי תנחום בריה דרבי חייה איש כפר עכו, פרוק הנהו שבויתא, פדו שתי שבויות, דאתו שבאו מארמון, לטבריא.

הוה חדא, והיתה אחת השבויות דאעברא, שהיתה מעוברת מעובד כוכבים. ואתו לקמיה דרב אמרי, לשאול מה דינו של העובר.

אמר להו רב אמרי: רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא דאמרי: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל — הולד ממזר.

אמר תהה רב יוסף על כך שמנה רב אמרי שלשה האומרים שהולד ממזר, ומכח שלשתם הוא הכריע כמותם:

וכי רבותא, האם יש חשיבות למחשב גברי? כלומר, האם זה שיש רבים הסוברים כך, היא סיבה להכריע את ההלכה כך?

הרי לעומת שלשה אלו, יש רבים אחרים, הסוברים שאין הולד ממזר:

הא רב ושמואל בבבל, ורבי יהושע בן לוי ובר קפרא בארץ ישראל, ואמרי לה ויש אומרים חלופי, שמחליפים את בר קפרא, ועיילי ומעלים במקומו את זקני דרום, דאמרי: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל — הולד כשר!

אלא, אמר רב יוסף: לא משום חשיבות הרבים האומרים שהולד ממזר מוכרעת ההלכה שהולד ממזר, כי יש מצד שני, רבים הסוברים שאינו ממזר.

אלא מה שמכריע שהולד ממזר, כי שיטת רבי היא!

שנאמר [ויקרא כב] "ובת כהן כי תהיה — אלמנה וגרושה, וזרע אין לה, ושבה אל בית אביה".

אם נישאת למי שיש לו "אלמנות וגרושין" בה, לפי שתופסים לו בה קידושין, הרי היא חוזרת אל בית אביה לאכול בתרומה.

יצאו עובד כוכבים ועבד, שאין להם "אלמנות וגרושין" בה, כיון שאין להם בה תפיסת קידושין, ולכן אם תיבעל להם, אין היא חוזרת לבית אביה לאכול בתרומה, לפי שהיא נפסלת על ידם לכהונה.

אמר ליה אביי לרב יוסף: מאי חזית דסמכת אדרב דימי!?

מה ראית להעדיף לסמוך על רב דימי, שהעיד בבואו מארץ ישראל לבבל, בשם רבי יצחק בר אבודימי, שאמר בשם רבי, שהולד ממזר.

סמוך אדברי רבין, שאמר בשם רבי שהולד מותר!

דכי אתא רבין מארץ ישראל לבבל, אמר: רבי נתן ורבי יהודה הנשיא מורים בה [בולד נכרי שבא על בת ישראל] להיתירא.

ומאן הוא רבי יהודה הנשיא? — רבי הוא!

ומוסיפה הגמרא: ואף רב מורה בה היתירא.

דההוא דאתא לקמיה דרב, הגיע בן ישראלית שהתעברה מגוי אל רב, ואמר ליה, שאל את רב:

עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל — מהו דינו?

אמר לו רב: הולד כשר.

והלכה כמו רבי. ומצינו שכך היא דעתו של רבי:

דכי אתא רב דימי, אמר רבי יצחק בר אבודימי, משום רבינו [רבין] אמרו: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל — הולד ממזר.

רבי יהושע בן לוי אומר: הולד מקולקל.

והוינן בדברי רבי יהושע בן לוי: למאן, למי הולד מקולקל?

אילימא שהוא מקולקל לקהל?

הא אמר רבי יהושע בן לוי [לעיל]: הולד כשר!

אלא הוא מקולקל לכהונה.

דבולחו אמוראי דמכשרי לקהל את הולד הבא מן הנכרי הבא על בת ישראל — מודו שהולד פגום לכהונה, מקל וחומר מאלמנה:

מה אלמנה לכהן גדול, שאין איסורה שוה בכל — בנה פגום לכהונה.

זו, הנבעלת לגוי או לעבד, שאיסורה שוה בכל — אינו דין שבנה פגום.

שמה תפרוך: מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת לכהונה!

תשובתך: הכא נמי, בנבעלת לגוי, כיון שנבעלה לו — פסלה לכהונה כדין זונה. והיא אינה יכולה להנשא לכהן, ואינה אוכלת בתרומה.

דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון: מנין לעובד כוכבים ועבד הבא על הכהנת ועל הלוייה ועל הישראלית, שפסולה לכהונה כדין זונה?

אמר ליה השואל לרב: אם כן, שכשר אני, **הב לי ברתך**, תן לי את בתך ואשאנה!

אמר לו רב: **לא יהיבנא לך**. לא אתן לך את בתי.

אך כיון שחידש רב שהוא כשר —

אמר שימי בר חייא לרב: אתה, שהתרת דבר מחודש, יש לך לאמת את דבריך, ולתת לו את בתך.

ואמר לו זאת בלשון משל ומליצה:

אמרי אינשי בלשון גוזמא: **גמלא במדי — אקבא רקדא**.

גמל גדול, הנמצא במלכות מדי, מסוגל לרקוד בארבעת רגליו אפילו בתוך קב קטן!

ואילו כאן, הכל נמצא: **הא קבא, והא גמלא, והא מדי**.

ובכל זאת הגמל — **לא רקדא!**

והיינו, אם אכן כשר הוא כמו שחידשת, הרי עליך לאמת את חידושך — ומדוע שלא תתן לו את בתך לאשה?!

אמר ליה רב לשימי בר חייא: **אי ניהוי, גם אם יהיה אדם זה, כיהושע בן נון — לא יהיבנא ליה ברתאי**. לא אתן לו את בתי.

אמר ליה שימי בר חייא: **אי הוה כיהושע בן נון, הרי אי מר לא יהיב ליה את בתו**, אינשי אחרוני כן יהבי ליה את בתם.

אבל האי, זה שבא לפיך, **אי מר לא יהיב ליה את בתו — אחרוני לא יהבי ליה!** כי רק אתה מתיר אותן, ואילו אחרים אוסרים אותן!

לא הוה קאזיל מקמיה. סירב אותו אחד שהכשירו רב, מללכת מעם רב.

יהיב ביה עיניה, נתן בו רב עיניו על חוצפתו, **ושכיב**, ומת.

ומוסיפה הגמרא: **ואף רב מתנה מורה בה להיתירא**.

ואף רב יהודה מורה בה להיתירא:

דכי אתא אחד שנולד מישראלית שהתעברה מגוי, לקמיה **דרב יהודה**, אמר ליה רב יהודה: זיל, **איטמר**, לך למקום אחר, והסתר את זהותך, כי אם יכירו אותך לא יתנו לך להנשא עם בתם, **או נסיב** התחתן עם **בת מינך** שהיא בת ישראל שנולדה מעובד כוכבים ואמה ישראלית.

ומוכח שסובר רב יהודה שהוא כשר, כי אם הוא היה ממזר, לא היה נותן לו רב יהודה עצה להסתיר את זהותו ולקחת אשה כשרה.

וכי אתא אחד שכזה לקמיה **דרבא**, אמר ליה: **או גלי, או נסיב בת מינך**, הכשרה כמורך. אך לא התיר לו לקחת ממזרת.

ומוכח גם מרבא שהוא כשר.

שלחו ליה **בני בני מיכסי לרבה**: מי שחציו עבד וחציו בן חורין **הבא על בת ישראל — הוולד, מחו?**

אמר להם רבה: **השתא עבד כולו הבא על בת ישראל אמרינן הולד כשר**,

חציו עבד וחמיו בן חורין — **מיבעיא**, וכי צריך לומר שהוא כשר?!

אמר תמה רב יוסף: הרי **מרא דשמעתא**,

“בעל השמועה”, שעליו אתה מסתמך עליו להתיר —

אף כל דלא תפסי בה קדושין, וביניהם נכרי ועבד — הולד ממזר.

מה-ב מנו, מי הוא? — רב יהודה!

והא אמר רב יהודה: מי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל — אותו ולד אין לו תקנה לשאת בת ישראל, משום שהוא ממזר!?

ומאן דמכשר, סבר: מה אשת אב, דלדירה לכן האב בלבד לא תפסי בה קדושין [בהיותה פנויה, לאחר מות אביו, או לאחר שגירשה אביו], אבל לאחרני תפסי בה קדושין בהיותה פנויה.

ומשינן: יש לחלק בין המקרים:

לאפוקי, להוציא עובד כוכבים ועבד, דלא תפסי בהו קדושין כלל!

כי אם בא מי שחציו עבד וחציו בן חורין על בת ישראל פנויה, מבלי שישא אותה, הולד כשר!

ולכן, אפילו בא עובד כוכבים ועבד על אשת איש ישראלית, אין הולד מהם ממזר.

ואילו כי איתמר דרב יהודה שאותו ולד אין לו תקנה — כגון דקדיש מי שחציו עבד וחציו בן חורין בת ישראל.

ואם כן, אי אפשר לומר את החילוק שאמרנו, שבחציו עבד וחציו בן חורין מדובר שקידש אותה החציו ישראל ולכן הולד ממזר. כי לדברי רב יהודה המכשיר, אין הולד ממזר אפילו אם בא העבד על אשת איש!

וכיון שהיא מקודשת לחציו ישראל, לכן הולד ממזר, דנמצא צד עבדות שבו משתמש באשת איש המקודשת לצד הישראל שבו!

אלא, כך יש לתרץ:

ומקשה הגמרא שאין זה חילוק נכון: כי —

כי איתמר דרב יהודה — כגון שבא חציו עבד וחציו בן חורין על אשת איש, והולד ממזר לא מצד העבד, אלא מצד הישראל!

והאמרי נהרדעי משמיה דרבי יעקב:

הואיל ונמצא צד חירות שבו משתמש באשת איש.

לדברי הפוסל ולד של נכרי ועבד הבא על בת ישראל — פוסל אפילו בבא הנכרי והעבד על בת ישראל פנויה.

אמר רבינא, אמר לי רב גזא: איקלע רבי יוסי בר אבין לאתריין, למקומנו.

לדברי המכשיר — מכשיר אפילו בבא הנכרי והעבד על אשת איש ישראל.

והוה עובדא בפנויה שבא עליה עבד גמור — ואכשר רבי יוסי בר אבין את הולד.

ושניהם, המכשיר והפוסל, לא למדוה אלא מאשת אב, שבסמוך אליה נאמר בתורה דין הממזרות:

ועוד עובדה היתה, באשת איש שבא עליה עבד — ופסיל רבי יוסי בר אבין את הולד.

מאן דפסיל, סבר: מה אשת אב, דלא תפסי בה קדושין לכן האב — הולד ממזר.

אמר רב ששת, לדידי אמר לי רב גזא: לא